

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.79.2.8>**Н. Д. Скибун**

ORCID: 0000-0003-2962-4725

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри україністики

Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

АНАЛІЗ СТАНУ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз стану професійної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України в контексті набуття професійної, мовної, мовленнєвої, цифрової та інформаційної компетентностей. Зазначено, що каталізатором змін вітчизняного освітнього простору, що відбуваються останніми роками, стало відкриття кордонів із країнами Європейського Союзу і надання змоги навчатися, працювати та проживати за кордоном (у країнах ЄС), а також подальше входження країни у світовий глобальний простір (туристичний, освітній, трудовий). Це призвело до інтеграції вітчизняних закладів вищої освіти (далі – ЗВО) в європейський та світовий освітні простори, що створило передумови для збільшення кількості іноземних студентів, які планують отримувати професійну освіту в Україні. Питання удосконалення професійної підготовки іноземних студентів було розглянуто в контексті формування високого рівня компетентностей (комунікативної, мовної, мовленнєвої, цифрової (ІКТ), професійної тощо) для набування високого рівня кваліфікації. На основі аналізу дисертаційних досліджень сучасних дослідників у частині «формування професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів» було сформовано загальне розуміння щодо необхідності звернути увагу на такі компетентності, як комунікативна, мовна, мовленнєва, цифрова (ІКТ), інформаційна в процесі професійної підготовки. У рамках «формування професійної компетентності» головною ознакою професійної, комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей слід вважати наявність певного рівня знань, умінь та навичок, за допомогою яких іноземний студент може швидко адаптуватися до нових реалій (мовних, соціокультурних, краєзнавчих та побутових) і продовжити набуття усього спектра компетентностей, знань, умінь та навичок для набуття високої кваліфікації у вибраній сфері професійної діяльності. Разом із цим запропоновано під час професійно-мовленнєвої підготовки враховувати психологічну та стресову стійкість, наявність особистісної мотивації, самоконтролю та самоорганізації іноземного студента, що сприятиме ефективності адаптації для набуття високого рівня професійної кваліфікації майбутнього фахівця для працевлаштування на глобальному ринку праці.

Ключові слова: професійна освіта, професійно-мовленнєва підготовка, рівень кваліфікації, компетентність, освітній простір, професійна компетентність, мовна та мовленнєва компетентності, цифрова (ІКТ) компетентність, іноземні студенти.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується новим дискурсом ставленням до освіти, освіченості, знань та набуття нових умінь, навичок та компетентностей. Вказане трансформується у формування нових класів – класу професіоналів та креативного класу. Крім того, подальша глобалізація, цифровізація та віртуалізація усіх сфер та процесів, коли світ набуває ознак глобальності, універсальності та стандартизації для можливості забезпечення високого рівня комунікацій на міжнародному, міжкультурному та міжрелігійному рівнях. Прикладами такого стану речей є світова економіка, де глобальні транснаціональні корпорації трансформували традиційну економічну карту світу в глобальну світову економіку разом із глобальними фінансовими, трудовими та людськими ресурсами. Це призвело до появи глобального суспільства, глобального ринку праці. У таких умовах виникає запит на професіоналів,

які можуть працювати в будь-якій точці земної кулі разом з іншими професіоналами незалежно від національності, мови, віри, культури, устоїв та звичаїв. Це означає, що в сучасних умовах розширення кордонів відкритого суспільства та фізичного переміщення значних мас людей виникає запит на отримання професійної освіти в закладі вищої освіти будь-якої країни, де використовуються міжнародні стандарти освіти. Таким чином відбувається створення універсального глобального світового освітнього простору, адже отримання професійної освіти перестало залежати від закладу вищої освіти та країни. Наслідком вказаних трансформацій стало формування освітнього тренду, що отримав назву «безперервна освіта», коли людина навчається упродовж усього життя, а наявність базової вищої освіти є лише базисом і не забезпечує достатнього рівня компетентності в сучасних реаліях, коли людина упродовж життя змінює види професійної діяльності. Це означає,

що додаткова освіта може отримуватися також поза межами проживання. Нині, окрім глобальних світових процесів, відбуваються і глобальні комунікативні процеси на регіональному рівні. Прикладом є Європейський Союз, який об'єднує понад двадцять сім країн Європи, а також співпрацює з багатьма іншими регіональними країнами, в тому числі і з Україною. Так, у рамках європейського співтовариства відбувається об'єднання (інтеграція) національних освітніх просторів в єдиний європейський (у рамках Болонського процесу). Нині в цьому процесі бере участь 47 країн. Україна з 90-х рр. минулого століття бере участь у Болонському процесі, але реальне прискорення процесів інтеграції вітчизняного освітнього простору в європейський відбулося з моменту підписання Угоди між ЄС та Україною. Крім того, спільний кордон із країнами ЄС та розвинута сфера вищої освіти сприяють запиту на навчання в Україні іноземних студентів. А тому питання здійснення професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України набуває актуальності разом зі збільшенням кількості іноземних студентів та збільшення вимог до рівня освіти. Серед основних природних компетентностей для професійно-мовленнєвої підготовки досить актуальними стають комунікативна, мовна та мовленнєва компетентності, адже рівень якості надання професійної освіти залежить від рівня та стану знання мови, на якій відбувається навчання, а також можливостей швидкої адаптації до нового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що здійснення професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України в контексті комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей є актуальним серед сучасних дослідників та науковців, а саме: А. Варданян, Т. Вигранка, М. Гриньова, С. Ерджиєс, А. Літвінчук, В. Любарець, О. Макаренко, Г. Мороховець, Н. Московчук, К. Орду, С. Стеценко, Л. Субота, Л. Шиянюк тощо.

Незважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень, аналіз стану здійснення професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України в контексті комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей виступає частиною загальної проблеми, котрій присвячується означена стаття.

Метою статті є аналіз стану професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України в контексті комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей.

Методи дослідження, використані в процесі написання статті, передбачають застосування загальнонаукових та емпіричних прийомів, що ґрунтуються на системному підході. Крім цього, в процесі роботи застосовувались такі загальні методи досліджень, як узагальнення та порів-

няння. У результаті проведеного аналізу визначено основне коло питань, які виникають у рамках дослідження стану професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України в контексті комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками вітчизняний освітній простір зазнає багато змін та трансформацій, що викликані як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками, але при цьому вони доповнюють один одного. До зовнішніх треба зарахувати загальносвітові тенденції глобалізації, відкритості, нової форми «кочовності» суспільства та процеси інтеграції України в Європейський простір, коли Україна розглядається як суб'єкт світового глобального освітнього процесу, куди їдуть іноземні студенти для отримання освіти. Щодо внутрішніх – проектування вітчизняними студентами та викладачами високих міжнародних освітніх стандартів на вітчизняний освітній простір та вітчизняні ЗВО. Так, вітчизняні ЗВО під тиском альтернативи навчання за кордоном та зменшення кількості вітчизняних студентів «вимушені» впроваджувати нове в навчальний процес (запроваджувати міжнародні освітні стандарти, навчальні програми та методики, механізми та інструменти, а також досвід зарубіжних ЗВО), щоб вижити в конкурентній боротьбі за студента, адже період «навчання заради навчання» вже минає, а сучасній абітурієнт (майбутній студент) стає вибагливішим не тільки до навчання, а й матеріально-технічного забезпечення ЗВО, соціально-побутового забезпечення, адже багато студентів планують отримати такий рівень професійної освітньої, щоб надалі мати конкурентні переваги на глобальному ринку праці. Нині через пандемію коронавірусу (COVID 19) стрімко зріс запит на професіоналів медичної сфери, які стали затребуваними на глобальному ринку праці, коли окремі країни почали запрошувати іноземних медиків для роботи у своїх медичних закладах. Таким чином, на глобальному ринку праці створився запит на медиків, що призвело до збільшення кількості абітурієнтів у ЗВО медичного профілю. Особливістю медичної сфери є те, що медичний працівник (лікар, провізор), окрім професійних комунікацій між професіоналами (лікар-лікар, лікар-провізор), багато комунікує з пацієнтами та покупцями ліків (провізор-покупець, лікар пацієнт), що потребує не тільки високого рівня професійної компетентності, а й комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей. Ось чому «мовна освіта висуває головне завдання: сформувати у студентів уміння й навички вільно виражати думки в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі) та в різних сферах спілкування (особистісній, публічній, освітній); оволодіти культурою мовлення; виробити професійно-мовленнєву компетентність особистості» [1, с. 22]. Особливо гостро вказане постає під час підготовки

(навчання) іноземних студентів медичного профілю у вітчизняних ЗВО, адже фахову освіту та практику вони проходять у вітчизняних медичних закладах, де пацієнти здебільшого не володіють іноземними мовами. При цьому необхідно враховувати, що в сучасних умовах розвитку глобального цифрового мультинаціонального, мультикультурного та мультирелігійного суспільства стають затребуваними соціокультурні та цифрові (ІКТ) компетентності. Так, соціокультурна компетентність дає змогу адаптуватися іноземному студенту (медику) в місцевий соціокультурний та побутовий ландшафт. Що стосується цифрової (ІКТ) компетентності, то з огляду на подальше зростання рівня цифровізації інформації, інформаційних і комунікативних процесів та віртуалізації її значення буде тільки зростати (насамперед на освітньому та професійному рівнях). Як зазначає А. Варданян, «формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів є багатовекторним, складним процесом наукової, пізнавальної, практичної і контрольної-рефлексивної діяльності, який потребує поетапного навчання, відповідних дій педагога і студента, оптимального вибору форм, методів, засобів і видів навчальної діяльності» [1, с. 23]. При цьому Г. Мороховець розглядає «успішне й результативне формування професійної компетентності майбутніх лікарів під час навчання» в контексті «дотримання таких педагогічних умов», як «формування мотивації до отримання знань; використання системи завдань із поступовим ускладненням; застосування форм, методів і засобів, що включають майбутніх лікарів у творчу інформаційно-аналітичну діяльність; доступності різноманітних інформаційних джерел; наявності потреби і готовності майбутніх лікарів до безперервної освіти» [8, с. 188]. Своєю чергою А. Літвінчук «у структурі професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-технологів» виокремлює такі компоненти: «професійно-дискурсивний, лінгвістичний, діяльнісний, лінгвосоціокультурний, інформаційно-технологічний і стратегічний» [5, с. 2]. Отже, можна говорити, що розвиток комунікативної, мовної, мовленнєвої, соціокультурної та цифрової (ІКТ) компетентностей загалом є універсальними для застосування не тільки в медичній сфері, а й в інших сферах надання професійної освіти. Крім того, сучасний етап розвитку суспільства визначається бурхливим розвитком техніки, технологій та широкої інтеграції різних сфер. Так, наприклад, нині в медичній сфері до традиційних спеціальностей додається багато нових, які з'явилися завдяки широкому використанню новітніх цифрових технологій, а також появі нових напрямів у медичній сфері, які поєднують фізику, біологію, хімію, механіку, інженерію, програмування, лінгвістику тощо (наприклад, біоінженерія, генна інженерія), що постійно розширює перелік спеціальностей медичного профілю. Крім того, нині медики дедалі частіше

та ширше використовують ІКТ, роботу з базами даних, автоматизацію та комп'ютеризацію робочих місць та процесів. Вказане призводить до постійного ускладнення знань, компетентностей, навичок, якими має володіти майбутній спеціаліст медичного профілю, що підтверджує його рівень кваліфікації. Нині у вітчизняній сфері освіти одночасно функціонують дві дефініції – кваліфікація та компетентність. Так, Г. Мороховець наголошує на тому, що «в сучасній вітчизняній педагогічній літературі, нормативних документах, крім поняття «компетентність», вживається поняття «кваліфікація» як синонім, де «поняття «кваліфікація» приводиться, як ступінь і вид професійної підготовленості працівника, наявність у нього знань, вмінь та навичок, необхідних для виконання певного виду діяльності», коли «ключовими кваліфікаціями виступають загально-професійні знання, вміння та навички, здібності та властивості особистості, що необхідні для виконання роботи у певній групі професій», а до «ключових компетентностей можна зарахувати «міжкультурні та міжгалузеві знання, вміння та здібності, що необхідні для адаптації та професійної діяльності в різних професійних спільнотах», при цьому «виділяють також базові компетентності, що відображають специфіку певної професійної діяльності» [8, с. 185]. Зважаючи на зазначене, автор зазначає, що «компетентність не витісняє категорію кваліфікації і розглядається залежно від змісту освіти та галузевих стандартів, що мають точки перетину між собою» [8, с. 185]. Зі свого боку С. Ерджиес говорить про те, що «компетентнісний підхід вимагає переорієнтації на студентоцентризований характер освітнього процесу й модульних технологій його організації, що сприяє особистому включенню студента в конструювання власної професійної культури, передбачає академічну та професійну прозорість», адже поняття «компетенція» є основною дефініцією «компетентнісного підходу», тому що в рамках вирішення проблеми якості професійної освіти відбувається «формування власне компетентнісного підходу» [4, с. 12]. Л. Субота «компетенцію» розглядає «як сукупність сформованих знань, умінь, навичок, цінностей, здібностей, потенційних можливостей іноземних студентів у виконанні встановлених завдань і досягненні поставленої мети», а «компетентність» – «як цілісну якість особистості, яка володіє відповідною компетенцією, уміє результативно діяти, приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію, застосовувати набуті знання й навички у навчальній чи фаховій діяльності» [12, с. 419–420]. Так, у Законі України «Про вищу освіту» є визначення обох термінів, а саме: «кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним

документом про вищу освіту», а «компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [11, ст. 1]. Ось чому у процесі розгляду питання підготовки майбутніх спеціалістів медичного профілю у ЗВО (в рамках професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів) йдеться про компетентнісний підхід до навчання, коли студент працює над подальшим розвитком своїх компетентностей. Дослідження дисертаційних робіт останніх років показує, що науковим доробком виступає компетентнісний підхід до визначення високого рівня кваліфікації майбутнього професіонала. Так, С. Ерджиєс у рамках дослідження «формування професійно-комунікативної компетентності студентів-іноземців у процесі фахової підготовки» розглядає «професійну компетентність» як інтегративне особистісне утвердження, яке сформоване за допомогою теоретичних знань, практичних умінь, філологічних і педагогічних здібностей, що «зумовлює готовність до здійснення якісної педагогічної діяльності та реалізації її провідних функцій» [4]. К. Орду, досліджуючи «формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів у професійній підготовці», під «інформаційно-комунікативною компетентністю сімейних лікарів» розуміє інтегровану «якість особистості», яка складається із сукупності «професійних якостей», основу яких становлять «знання, вміння і навички в галузі освоєння нових медичних інформаційних систем, телемедичних технологій, знання основних принципів дистанційного консультування» під час набутого «досвіду їх застосування в професійній діяльності» разом із здатністю «грамотно спілкуватися державною мовою в лікувально-профілактичному процесі» [10]. А. Літвінчук у рамках «формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-технологів у процесі гуманітарної підготовки» зазначає, що «професійно-комунікативна компетентність» є інтегральною характеристикою, яка «ґрунтується на динамічному поєднанні його комунікативних і професійних знань, умінь і навичок» у відповідній «системі цінностей» та являє собою здатність «до здійснення ефективної професійної комунікації і міжкультурної взаємодії» [5]. Л. Шиянюк, досліджуючи «текстоцентричний підхід до формування україномовної комунікативної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів», наголошує на тому, що «рівень формування професійно-комунікативної компетентності студентів» залежить від рівня «українськомовної комунікативної компетентності, <...> підґрунтям якої є навчальна діяльність на заняттях з української мови з використанням навчальних текстів професійного та соціокультурного змісту в процесі текстотвірної діяльності», а це своєю чергою «впли-

ває на розвиток комунікативних умінь і навичок студентів» в цілому [13, с. 303]. Т. Вигранка, розглядаючи «дидактичні умови формування мовленнєвої компетентності студентів філологічних спеціальностей в освітньому середовищі закладів вищої освіти», зазначає, що «мовленнєва компетентність студентів філологічних спеціальностей» є інтегральною якістю здобувача вищої освіти», що «містить взаємопов'язані компетентності (мовну, комунікативну, соціокультурну, інформаційну, мовно-культурологічну, психолінгвістичну), сформованість яких характеризується наявністю мотивації та потреб до формування мовленнєвої компетентності, набутими знаннями, уміннями та навичками, передбачає творчий саморозвиток, самореалізацію та рефлексію» [2, с. 166]. А. Варданян у рамках «формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів» визначає «професійно-мовленнєву компетентність майбутнього лікаря» як «якість особистості, що інтегрує в собі особистісні комунікативні якості, знання про систему мови, володіння мовними поняттями і засобами, культурою спілкування як у соціальному житті, так і в професійній сфері» через «усвідомлення особистістю потреб, ціннісних орієнтацій і мотивів комунікації і розвитку» [1, с. 13]. Н. Московчук, розглядаючи «українськомовну підготовку майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей», зазначає, що «україномовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей» є особистісною якістю «майбутніх іноземних фахівців» та їхньою «здатністю ефективно використовувати в освітньо-професійній діяльності» усю «сукупність набутих мовних знань і мовленнєвих умінь відповідно до норм сучасної української літературної мови, що з набуттям україномовного досвіду спілкування в технічному дискурсі забезпечить успішну професійно-технічну діяльність» [9, с. 14]. Так, Г. Мороховець, досліджуючи «формування професійної компетентності майбутнього лікаря як педагогічна проблема», розглядає «формування професійної компетентності майбутніх лікарів під час навчання» через дотримання педагогічних умов, серед яких виділяє такі: «формування мотивації до отримання знань, використання системи завдань із поступовим ускладненням, застосування форм, методів і засобів, що включають майбутніх лікарів у творчу інформаційно-аналітичну діяльність, доступності різноманітних інформаційних джерел, наявності потреби і готовності майбутніх лікарів до безперервної освіти» [8, с. 188]. Підсумовуючи зазначені вище напрацювання сучасних дослідників, можна зазначити, що головними ознаками професійної, комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей є наявність певного рівня знань, умінь та навичок, за допомогою яких іноземний студент може швидко адаптуватися до нових реалій (мовних, соціокультурних,

краєзнавчих та побутових) та продовжити набуття усього спектра компетентностей, знань, умінь та навичок для набуття високої кваліфікації у вибраній сфері професійної діяльності. Крім того, М. Гриньова зазначає, що такі підходи, як «системний, проектний, компетентнісний, діяльнісний, міждисциплінарний, індивідуальний, творчий», повною мірою відповідають основним вимогам педагогічного процесу та водночас «сприяють успішному формуванню та досягненню позитивного результату в процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів» [3]. Зі свого боку Л. Субота в рамках «формування комунікативної компетентності іноземних студентів» зазначає, що розв'язанню «конкретних педагогічних завдань сприятиме виконання «таких педагогічних умов», а саме: організована активна «взаємодія між викладачем та іноземними студентами; «впровадження інноваційних освітніх технологій; урахування стійкої позитивної мотивації» іноземного студента; прагнення до постійного оновлення знань, професійних умінь і навичок» [12, с. 419], а саму «комунікативну компетентність» Л. Субота розглядає як «здатність іноземних студентів фармацевтичних спеціальностей користуватися мовою відповідно до конкретної ситуації або в спеціально змодельованих умовах, наближених до реальних» [12, с. 419]. На наш погляд, дотримання вказаних умов є обов'язковим як іноземним студентам, так і викладачам, методистам, адже представлене вище сприятиме зростанню якості надання освітніх послуг із боку ЗВО разом зі зростанням рівня професійної компетентності іноземних студентів. Також до вказаного необхідно додати психологічну та стресову стійкість, наявність особистісної мотивації, самоконтролю та самоорганізації іноземного студента для швидкої адаптації та продовження навчання у ЗВО з подальшим набуттям високого професійного рівня освіти, яка стане в нагоді на глобальному ринку праці, адже зазначене відбувається в умовах мультикультуралізації, глобалізації, цифровізації та віртуалізації навчального процесу в ЗВО, які дедалі більше виходять в онлайн-простір надання освітніх послуг. Причому все це відбувається в умовах формування сучасної дефініції вищої освіти, яка полягає у відході від отримання однієї базової вищої освіти (на все життя) до безперервної освіти впродовж усього життя. Таким чином, освіта може набуватися впродовж життя в різних ЗВО різних країн, що своєю чергою потребує високого рівня уніфікації, універсалізації та стандартизації навчального процесу, процесів адаптації та самого процесу отримання професійної освіти з використанням сучасних інструментів, методів та механізмів. Так, Г. Мороховець на основі «Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» провів авторську адаптацію для медичної сфери та представив пропозиції щодо мінімально

потрібного переліку компетентностей майбутнього лікаря, який складається з інтегральних, загальних, спеціальних (фахових, предметних), а саме: «інтегральні компетентності – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі охорони здоров'я у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; загальні компетентності – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим, знання та розуміння предметної області та розуміння професії, здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою, навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел, здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність працювати автономно та ін.; спеціальні (фахові, предметні) компетентності – збирання медичної інформації про стан пацієнта; оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень; встановлення клінічного діагнозу захворювання; діагностування невідкладних станів; виконання медичних та стоматологічних маніпуляцій; ведення медичної документації, опрацювання державної, соціальної та медичної інформації» [8, с. 186]. З одного боку, це потребує високого рівня комунікативної, мовної, мовленнєвої та цифрової (ІКТ) компетентностей від іноземного студента, адже навчання в багатьох країнах відбувається різними мовами, які не завжди є тотожними до мов міжнародного спілкування. Наприклад, англійська мова (мова міжнародних комунікацій) та українська мова (мова навчання в Україні). З іншого боку, «якість підготовки лікаря залежить від професіоналізму викладачів, використання сучасних педагогічних технологій навчання, залучення студентів до науково-дослідної роботи (студентські наукові товариства, наукові гуртки), методичного забезпечення навчальної діяльності, виконання дослідних індивідуальних завдань та проектів» [8, с. 186]. При цьому, за словами автора, високий рівень професіоналізму викладачів є «вміння комплексно впливати на формування усіх компонентів професійної компетентності студентів з допомогою новітніх технологій» [8, с. 186]. На наш погляд, комплексний підхід підняття особистого рівня компетентностей необхідно застосовувати усім акторам навчального процесу, а саме: викладачам, методистам, лаборантам, іноземним студентам. Нині цифрові технології та широке впровадження програм і проектів з інформатизації дедалі глибше та ширше входять в освітній простір. Так, онлайн-освіта та освіта в кіберпросторі вже є сьогоденням. Наприклад, Г. Мороховець пропонує сучасну багатокомпонентну модель інформаційно-освітнього середо-

Рис. 1. Модель інформаційно-освітнього середовища вищого медичного закладу освіти [8]

вища вищого медичного закладу освіти (рис. 1), яка базується на високому рівні цифрових (ІКТ) та комунікативної компетентностей усіх акторів освітнього процесу.

Загалом запропонована Г. Мороховець модель освітнього середовища ЗВО медичного профілю є досить загальною, але при цьому досить добре вписується в сучасні тренди цифровізації та віртуалізації освітнього простору та комунікації усіх акторів освітнього процесу, а тому може бути використана для широкого впровадження в вітчизняний освітній простір. Тим більше цифровізація інформаційних та комунікативних процесів дає змогу спільного використання ЗВО одного профілю електронними бібліотеками, електронними навчальними посібниками та інтерактивними засобами навчання. Крім того, у процесі професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів можна використовувати онлайн-уроки викладачів різних ЗВО. Також формування електронної бібліотеки створює передумови формування електронного тезаурусу як загальноосвітнього, так і медичного профілів. Отже, формування цифрового освітнього середовища можна здійснювати, використовуючи потенціал багатьох ЗВО відповідного профілю, що дасть змогу сформувати більш якісний навчально-методичний матеріал, тезауруси та онлайн- і відеоуроки.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи аналіз стану професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України, можна зазначити таке. Поштовхом для перемін на ринку надання освітніх послуг стали відкриття кордонів із країнами Європейського Союзу, інтеграція вітчизняних ЗВО в європейський освітній простір, а також інтегрування у глобальний ринок праці. Це створило передумови для реформування вітчизняного освітнього простору в частині професійної підготовки майбутніх спеціалістів – іноземних

студентів у ЗВО України, де питання мовленнєвої підготовки, питання удосконалення професійної підготовки розглядається в контексті формування високого рівня компетентностей. Так, аналіз дисертаційних досліджень сучасних дослідників показав, що для професійної підготовки іноземних студентів насамперед необхідно приділяти увагу таким компетентностям, як комунікативна, мовна, мовленнєва, цифрова (ІКТ), інформаційна. Сучасний дискурс щодо сутності «формування професійної компетентності» серед дослідників дав змогу говорити про те, що головними ознаками професійної, комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей є наявність певного рівня знань, умінь та навичок, за допомогою яких іноземний студент може швидко адаптуватися до нових реалій (мовних, соціокультурних, краєзнавчих та побутових) та продовжити набуття усього спектра компетентностей, знань, умінь та навичок для набуття високої кваліфікації у вибраній сфері професійної діяльності. Також до вказаного необхідно додати психологічну та стресову стійкість, наявність особистісної мотивації, самоконтролю та самоорганізації іноземного студента для швидкої адаптації та продовження навчання у ЗВО з подальшим набуттям високого професійного рівня освіти, яка стане в нагоді на глобальному ринку праці.

З огляду на процеси подальших трансформацій навчальних процесів у вітчизняних ЗВО (професійної підготовки) під впливом багатьох сучасних факторів аналіз стану професійно-мовленнєвої підготовки іноземних студентів потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Варданян А.О. Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : автореф. дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.04. Хмельницький. 2017. 20 с.

2. Вигранка Т.В. Дидактичні умови формування мовленнєвої компетентності студентів філологічних спеціальностей в освітньому середовищі закладів вищої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Тернопіль 2019. 213 с.
3. Гриньова М.В. Сучасні підходи до формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів / М.В. Гриньова, А.О. Варданян. *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць Полтавського нац. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка. 2017. Вип. 19. С. 78–83.
4. Ерджиєс С.Е. Формування професійно-комунікативної компетентності студентів-іноземців у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.04. Одеса. 2016. 242 с.
5. Літвінчук А.Т. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-технологів у процесі гуманітарної підготовки : дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.04. Рівне. 2018. 283 с.
6. Любарець В.В. Аналіз сутності поняття професійної компетентності *Педагогічний альманах*. 2011. Вип. 9. С. 169–175.
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції Наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 р. № 1648). Київ. 32 с.
8. Мороховець Г., Макаренко О., Стеценко С. Формування професійної компетентності майбутнього лікаря як педагогічна проблема. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Випуск 20. С. 184–189.
9. Московчук Н.М. Українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.
10. Орду К.С. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів у професійній підготовці : дис. ... д-ра пед. наук : 015. Одеса, 2021. 318 с.
11. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014. № 37-38. Ст. 2004.
12. Субота Л.А. Система формування комунікативної компетентності іноземних студентів фармацевтичних спеціальностей у процесі навчання української і російської мови : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2019. 496 с.
13. Шиянюк Л.В. Текстоцентричний підхід до формування україномовної комунікативної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації : дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.02. Херсон. 2018. 365 с.

Skibun N. Analysis of the state of professional speech training of foreign students in higher education institutions of Ukraine

The article analyzes the state of professional training of foreign students in higher education institutions of Ukraine in the context of acquiring professional, language, speech, digital, and information competencies. It is noted that the catalyst for changes in the domestic educational space in recent years has been the opening of borders with European Union countries and the provision of opportunities for study, work and residence abroad (in EU countries), as well as further entry into the global world, labor). This has led to the integration of domestic higher education institutions (hereinafter – HEI) into the European and world educational space, which has created the preconditions for increasing the number of foreign students who plan to receive vocational education in Ukraine. The issue of improving the professional training of foreign students was considered in the context of forming a high level of competencies (communicative, language, speech, digital (ICT), professional, etc.) to acquire a high level of qualification. Based on the analysis of dissertation research of modern researchers in terms of «formation of professional speech training of foreign students» was formed a common understanding of the need to pay attention to such competencies as: communicative, linguistic, speech, digital (ICT), information in training. Within the framework of «formation of professional competence» the main features of professional, communicative, language and speech competences should be considered the presence of a certain level of knowledge, skills and abilities by which a foreign student can quickly adapt to new realities (language, sociocultural, local history and everyday). acquisition of the full range of competencies, knowledge, skills and abilities to acquire high qualifications in the chosen field of professional activity. At the same time, it is suggested to take into account psychological and stress resilience, personal motivation, self-control, and self-organization of a foreign student during vocational training, which will contribute to the effectiveness of adaptation to acquire a high level of professional qualification for the global labor market.

Key words: professional education, professional speech training, qualification level, competence, educational space, professional competence, language and speech competence, digital (ICT) competence, foreign students.